

12 . Bologa | Comuna: Poieni | Județ: Cluj | Punct: Castrul roman auxiliar (Grădiște) | Anul: 2023

Anul: 2023

Cod RAN: 59069.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie

Tipuri sit: structură de cult/religioasă

Autori: Ciprian Ciobanu, Maria Cristina Marton, Felix Marcu, George Cupcea

Instituții: Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca

Nr. autorizatie: 100

Data autorizatiei: 2023-04-28

Raport de cercetare arheologică de la Bologa, com. Poieni, județul Cluj [Praetorium], Punct: Castrul roman auxiliar (Grădiște)

Rezumat

Anul acesta, obiectivul a fost identificarea colțului nord-estic al clădirii praetorium, singurul care nu a fost marcat pe planul final, proiect început în 2022, dar nefinalizat din cauza condițiilor meteo. Tranșeul, deja stabilit în 2022, măsoară 15 x 5 m și este orientat pe axa N-S.

Raport

În anul 2022, a fost trasată o secțiune, cu dimensiuni de 15 x 5 m, orientată N-S, în vederea descoperirii colțului de N-E al praetorium-ului, adică intersecția dintre zidul Z 2 și Z 10. După decopertare a apărut un strat relativ compact de dărâmtură de piatră, însă fără să putem identifica precis traseul lui Z 2, cu excepția, probabil, a colțului de N-E. Stratul compact de dărâmtură cu pământ negru poate fi echivalat cu Cx 5/2012, explicat la acea vreme ca dărâmtură a zidului perimetral al praetorium-ului. La înlăturarea acestei dărâmături, apare un strat destul de unitar de pământ maroniu-cenușiu, pe care l-am numit Cx 1. Lista contextelor identificate Cx 1 = strat de pământ maroniu-gălbui, identificat pe întreaga suprafață, cu excepția câtorva porțiuni. Probabil, se poate echivala cu Cx 1/2012. A fost descoperit material arheologic, precum fragmente ceramice, osteologice și câteva fragmente de fier. Structuri apărute pe traseul Z 2 Deocamdată, nu putem stabili cu exactitate traiectul lui Z 2 sau vreuna dintre fețele sale. Aceasta, pentru că suntem împiedicați de două structuri de tip platformă sau substrucție de platformă surprinsă pe traiectul acestuia. Cx 2 = platformă/substrucție de platformă, pe direcția N-S, cu o lungime de 3,51 m, iar lățimea surprinsă de la profilul de V de 0,95 m. Tehnica de construcție este a unui zid sec, realizat probabil din dărâmtura lui Z 2, reșezată și fără liant. Proiecția spre E de la traseul ipotetic al lui Z 2 este de aproximativ 20 cm. Cx 3 = platformă/substrucție de platformă, orientată N-S, cu o lungime de 4,46 m, iar lățimea surprinsă de la profilul de V de 1,22 m. Tehnica de lucru este similară cu cea a lui Cx 2. În colțul de N-E structura pare să fie mai compactă și mai articulată, dacă nu cumva poate fi colțul lui Z 2 cu Z 10. Cx 4 = groapă aflată pe traseul lui Z 2, cu lățimea de 1,52 m, orientată N-S. Posibil ca Z 2 să fie distrus de aceasta până la un nivel inferior. Umplutura este alcătuită din piatră, mortar, cărămidă și moloz. Cx 5 = strat de mortar, care apare pe alocuri pe traseul celor două platforme (Cx 2 și Cx 3), acesta se învecinează cu Cx 1. Cx 6 = strat de lut compact gălbui-cenușiu, cu dimensiunile de 0,90 x 0,90 m, localizat lângă profilul sudic. Umplutura este alcătuită din pietre de râu, cărămizi, fragmente ceramice, osteologice și fragmente mici de cărămidă. Cx 7 = Cx 5 Cx 8 = strat de pământ lutos, gri-verzui, destul de compact. Se întinde pe toată suprafața Sp 1. Umplutura conține urme de arsură, cărămidă, o cantitate considerabilă de material arheologic, fragmente ceramice, osteologice și fragmente de fier. Cx 9 = structură zidită, aproximativ lipită de Cx 2 (Z 2) în dreptul aceea ce pare să fie o intrare din lateral, practic dinspre via sagularis, care alături de pandantul lui, Cx 10, ar fi putut servi drept baze pentru două coloane, care flancau intrarea și ar fi putut susține inclusiv un

arc. Cx 9 este baza de S. Menționăm faptul că această structură este tencuită pe toate cele patru laturi. Cx 10 = similar cu Cx 9, însă nu s-a păstrat structura zidită, dar se observă amprenta ei, ultimele urme ale structurii sub amenajarea Cx 3. Tehnica de construcție este identică cu a pereților de compartimentare din interiorul praetorium-ului, adică pietre mici, lipite cu straturi succesive de mortar, ceea ce ne indică faptul că fac parte din aceeași fază. Cx 11 = drum conturat în marginea de E a suprafeței. Se observă o aglomerare de pietriș, posibil să fie o urmă de substrucție a via sagularis, deși nu pare să se continue spre N. Cx 12 = lentilă de lut galben compact, cu urme de arsură și pigmenți de cărămidă. De asemenea, pe acest strat se regăsesc câteva cărămizi așezate, probabil un nivel de călcare. Este localizat pe latura de E a Cx 3 și apare pe o suprafață de aproximativ 1,50 x 0,40 m. Cx 13 = s-a conturat sub forma unui șanț orientat N-S, care traversează toată suprafața Sp 1. Este posibil să fie rigola de V a drumului roman via sagularis (Cx 11). Umplutura acestuia este similară cu stratul Cx 5. Cx 14 = strat de lut compact, maro închis. Dat fiind faptul că este localizat pe traseul lui Cx 13, este posibil să reprezinte un alt strat din umplutura șanțului Cx 13. Cx 15 = groapă de mici dimensiuni, conturată la E de Z2, lipită practic de fundația acestuia. Umplutura este similară cu cea a lui Cx 13. Cx 16 = este localizat în colțul de N-E a Sp 1, la E de șanțul Cx 13. Reprezintă un amestec de luturi, fragmente de tencuială, cărbune, identic cu Cx 132 din 2020 și 2021, care a primit la vremea aceea semnificația de nivelare masivă după a doua fază de lemn, în vederea instalării fazei de piatră. În acest context a fost descoperită o fibulă de bronz, cu dimensiuni aproximative de 2-3 cm grosime, care probabil se datează destul de timpuriu. Cx 16' = o intruziune în Cx 16 cu aspectul unui paralelipiped dreptunghic, observată în Cx 16, dar în marginea șanțului Cx 13. Este definită de urmele unor scânduri sau grinzi arse umplute cu același lut, dar cu o cantitate mai mare de tencuială, provenind din faza de lemn. Cx 17 = un canal orientat E-V, prin Z 2, localizat la aproximativ 1 m nord față de profilul de sud, cu o deschidere de 34 cm, probabil pentru drenaj dinspre interiorul clădirii înspre rigola viei sagularis. Umplutura acestui context este similară cu cea a lui Cx 13, iar înspre rigolă se deschide sub forma unui estuar și cade. Cx 18 = groapă de stâlp tăiată diametral de profilul de nord. Diametrul exterior al acesteia este de 80 cm. În mijloc se observă urma stâlpului cu un diametru de aproximativ 40 cm, acesta fiind ranforsat pe toate laturile cu o cantitate considerabilă de mortar. Cronologic, provine din faza în care s-a amenajat cu Cx 5 în această zonă. Cx 19 = strat de arsură și cenușă lipit de Cx 3 (Z 2), se învecinează cu Cx 12 și probabil că face parte din aceeași fază cu acesta. Cx 20 = groapă circulară cu diametrul de aproximativ 60 cm, localizată la est de șanțul Cx 13, oarecum lipită de acesta. Umplutura este similară cu a șanțului Cx 13, însă mai lutos și mai compact. Cx 21 = strat de nisip roșiatic, surprins sub Cx 8 și peste lutul Cx 16, pe marginea de V a șanțului Cx 13. Fazele de construcție Prima fază, cea mai timpurie identificată, este definită de stratul consistent de lut Cx. 16, despre care putem spune că este amenajarea ulterioară a fazelor de lemn și o nivelare masivă, cel puțin în zona praetorium-ului, în vederea instalării fazei de piatră. De asemenea, și de Cx. 16', care marchează o intruziune în Cx. 16 cu aspectul unui paralelipiped dreptunghic, definită de urmele unor scânduri sau grinzi arse umplute cu același lut, dar cu o cantitate mai mare de tencuială provenită din această fază de lemn. În această fază nu am identificat nivelul drumului via sagularis. Faza principală de piatră, definită de Z 2 și probabil de nivelul superior al drumului via sagularis (Cx. 11). Nivelul superior al drumului este alcătuit din pietre de râu și cărămizi, similar cu cel surprins în secțiunea de la poarta de nord, iar traseul acestuia pare să se îndepărteze înspre porta principalis dextra sau să fii fost înlăturat într-o fază ulterioară. Z 2 prezintă două întreruperi, cea de la S, mai mică și sub forma unui canal de drenaj, care probabil a funcționat în aceeași epocă și cea de la N, despre care am presupus că ar fi o intrare, dar după curățare, am constatat că poate fi o intervenție mai târzie. Faza ulterioară a praetorium-ului începe în momentul distrugerii controlate al lui Z 2, probabil de către unitățile militare, databilă începând cu moneda descoperită la suprafața acestuia. Apare sub forma unei amenajări (Cx. 2 și Cx. 3) deasupra nivelului păstrat al zidului, concomitent cu o umplere a rigolei viei sagularis și cu o nivelare realizată din piatră, lut, pe alocuri foarte bine bătătorit, sub forma unei podele (Cx. 12), în vederea locuirii sau folosirii ulterioare a zonei. Putem presupune că Cx. 12 este un nivel de călcare în această perioadă și toată această fază pare să se fi instalat deasupra nivelului de demolare a fazei principale a praetorium-ului (Cx. 5 și Cx. 8). Observații cu referire la profilul de sud Cx. 16, în care s-a implantat Z 2, este suprapus de demolarea lui Z 2 și practic a întregului praetorium, Cx. 5, care cade și în rigola viei sagularis, Cx. 13. Cx. 8 este suprapus de un nivel de pământ maro cu pigmenți de cărămidă, care aparține fazei ulterioare a praetorium-ului, Cx. 1. La rândul său, suprapus de un nivel de pământ, bolovani și lut compactat, care umplu și nivelează rigola definitiv, practic

îndreaptă suprafața, Cx. 6. Observații cu referire la profilul de nord Groapa Cx. 18 aparține fazei ulterioare, alături de, probabil, Cx. 9. Încă nu ne este clar la ce a servit Cx. 9, însă este ulterior lui Z 2, deci delimita suprafața locuită, cel mai probabil la nord, datorită nivelului de călcare Cx. 12. Profilul de nord este mult mai sărac, prezentând numai urmele rigolei și al lui Cx. 18. Printre ultimele contexte relevate, din punct de vedere cronologic este un șanț, care aparent, suprapune rigola și pare să-l fi spart pe Cx. 9, însă nu se explică stratigrafic în conformitate cu cele exprimate mai anterior. Mai există o ipoteză conform căreia Cx. 9 și Cx. 18 să aparțină unei faze intermediare, în care zidul praetorium-ului stătea încă în picioare, acestea reprezentând limitele unei anexe instalate între praetorium și incinta de est. În exteriorul colțului de NE al praetorium-ului, în interiorul Cx. 5 și Cx. 8 a fost identificată și recoltată o cantitate imensă de oase de animal (cal/vacă), în majoritate mandibule, coaste și fragmente de membre, despre care nu putem spune în momentul de față, decât că au fost aruncate și integrate într-un strat de nivelare.

Note

- Colectivul de cercetare dorește să mulțumească SC Mobile Distribution SRL, care, prin intermediul Asociației MVSEVM TRANSILVANIAE, a contribuit material la desfășurarea cercetărilor în cursul campaniei 2023.

Informații suplimentare online

[Raportul 7068 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
